

Genderově podmíněné násilí na ženách Nebezpečné pronásledování (stalking)

Istanbulská úmluva jasně říká, že nebezpečné pronásledování - stalking, je formou násilí na ženách. Byť jsou údaje z členských států Rady Evropy jen kusé, je známo, že mnoho obětí stalkingu jsou ženy, zatímco pachatelé jsou většinou muži. Ženy jsou často pronásledované poté, co ukončily vztah, který provázelo partnerské násilí. Tento typ pronásledování je nepochybně genderové povahy, neboť se v něm jedná o dominanci a ovládání. Ženy jsou ale také často pronásledovány muži, s nimiž nikdy vztah neměly.

Úmluva požaduje, aby byly vnitrostátní právní předpisy odpovídajícím způsobem upraveny a nebezpečné pronásledování řešily. Vzhledem k tomu, že bez zákona není trestu, vyžaduje úmluva, aby všechny smluvní státy zvláštní trestný čin pronásledování / stalkingu zavedly. To znamená, že země, která úmluvu ratifikovala, bude muset kriminalizovat čin pronásledování, jenž je definován jako „úmyslné a opakované výhružné chování vůči druhé osobě, jež u ní vyvolává obavy o bezpečnost“ (čl. 34)

Za účelem zajištění bezpečnosti obětí stalkingu zavádí úmluva omezující a ochranné příkazy. Úmluva tedy vyžaduje, aby státy zajistily, že budou tyto omezující nebo ochranné příkazy k dispozici všem obětem násilí, na něž se úmluva vztahuje, tedy i obětem stalkingu.

Úmluva také požaduje, aby státy zavedly specializované podpůrné služby pro oběti jakéhokoli druhu násilí v působnosti této úmluvy. To zahrnuje služby i pro oběti stalkingu. Stejně tak jako jsou potřebné poradny pro oběti znásilnění nebo vynuceného manželství či jakékoliv jiné formy násilí, je třeba, aby taková pomoc byla k dispozici i pro oběti stalkingu. Je na státech, jak se rozhodnou tuto povinnost naplnit, podmínkou ale je, že musí existovat nepřetržitá telefonní linka pomoci, na níž mohou oběti stalkingu volat a kde se dozvědí, jak a kde mohou získat pomoc (viz články 22 a 24).

Od 1. 1. 2010 je v České republice nebezpečné pronásledování (stalking) trestným činem (Hlava X: Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, Díl 5: Trestné činy narušující soužití lidí; § 354 Trestního zákoníku, zákon č. 40/2009 Sb.):

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
 - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
 - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
 - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
 - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami.

Genderově podmíněné násilí na ženách Nebezpečné pronásledování (stalking)

Nebezpečné pronásledování je úmyslné a systematické porušování osobní svobody jiného s cílem navázání a udržování kontaktu s pronásledovanou osobou i přes její zjevný nesouhlas. Projevuje se (dlouhodobým) sledováním, vyhledáváním osobní blízkosti, kontaktováním prostřednictvím elektronické pošty, mobilu, omezováním v obvyklém způsobu života, zneužitím osobních údajů, vynucováním si pozornosti. Toto jednání vzbuzuje v pronásledované osobě důvodnou obavu o život nebo zdraví, případně obavu o život a zdraví osob blízkých. Dle výzkumu Agentury pro základní práva (FRA) zažilo v České republice nebezpečné pronásledování během svého života 9 % žen (průměr EU činí 18 %).

Typické projevy stalkingu

- Opakované pokusy o kontakt (např. dopisy, telefonáty, SMS zprávy, zasílání dárků).
- Přímé či nepřímé výhrůžky (demonstrování moci), které vzbuzují oprávněný strach a obavy.
- Vyhledávání fyzické blízkosti oběti (postávání v místě bydliště, zaměstnání, pozorování, chůze v blízkosti).
- Ničení věcí pronásledované osoby (ale i likvidace zvířete – domácího mazlíčka).
- Zneužívání osobních údajů (např. zveřejnění telefonního kontaktu a adresy oběti na internetu s legendou, že chce prodat byt, poskytuje sexuální služby apod.)

Specifickou formou je internetový „Kyberstalking“ s těmito projevy

- Zasílání nevyžádaných, zastrašujících nebo obscénních emailů, SMS zpráv či zpráv na chatu.
- Obtěžování nebo zastrašování v chatovacích místnostech, na sociálních sítích.
- Zveřejňování nevhodných zpráv na „nástěnkách“.
- Sledování vašeho počítače a vašeho pohybu na internetu.
- Zasílání počítačových virů.
- V chatovací místnosti předstírání, že jste to vy („krádež“ identity).

Vzorový bezpečnostní plán osoby vystavené stalkingu

- Věřte své intuici. Nepodceňujte situace, kdy se vám něco nezdá v pořádku. Volejte o pomoc, běžte k lidem, hledejte jejich ochranu. Volejte Policii ČR (linka 158).
- Volte jiné trasy, časy, zvyky, odlišné od těch, které pronásledovatel zná.
- Kdykoliv je to možné, neodmítejte doprovod.
- Pokud máte děti, vytvořte přiměřený bezpečnostní plán i pro ně.
- Ve všech bezpečnostních opatřeních vytrvejte tak dlouho, dokud projevy pronásledování neskončí. Pronásledování může trvat měsíce i roky.
- V případě „Kyberstalkingu“ si také tiskněte kopie např. emailů a ved'te si záznam o pronásledování.
- Zvažte blokování zpráv od obtěžovatele, změňte si emailovou adresu.
- Podejte stížnost poskytovateli internetového připojení (ISP).
- Prevence: do svých online profilů nebo zpráv nekládejte informace s podrobnostmi, které by mohly být použity k vaší identifikaci nebo lokalizaci (jako věk, pohlaví, adresa, pracoviště, telefonní číslo, škola, nebo místa, která často navštěvujete).
- Kontaktujte formální autoritu, podejte trestní oznámení.
- Nebezpečné pronásledování je v ČR trestným činem. Ochrana je tedy možná ve dvou rovinách, a to v občanskoprávní (zejména žaloba na ochranu osobnosti) a v trestněprávní (jednání pachatele může dosáhnout intenzity trestného činu „nebezpečné pronásledování“ nebo alespoň přestupku).